

HUNGAROTON
CLASSIC

DIGITAL STEREO
HCD 32180

MIKLÓS SUGÁR

After Storm Songs

on Verses by Béla Kondor

Luxatio

Three Songs

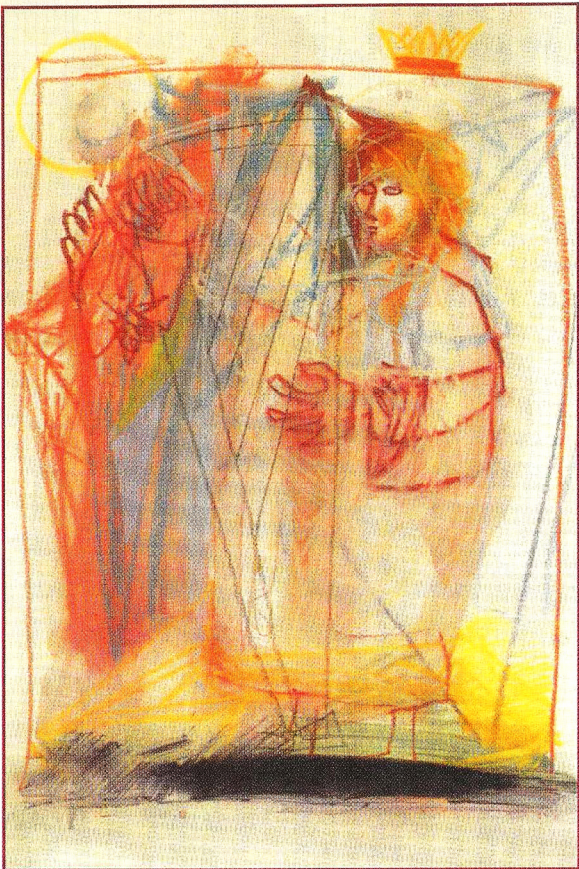
on Poems by Morgenstern

No.2

French Songs

on Poems by S. Beckett

Miniatures

MIKLÓS SUGÁR

(1952)

- 1 **VIHAR UTÁN / AFTER STORM** 9'21"
Ágnes Szakály – cimbalom, elektronika / electronics
DALOK KONDOR BÉLA VERSSORAIRA / SONGS ON VERSES BY BELA KONDOR 5'50"
- 2 I. *Pohár / The glass* 1'59"
3 II. *Hallgatok / I listen* 2'04"
4 III. *Valahollét / From somewhere* 1'47"
Zsuzsa Skoff – szoprán / soprano, elektronika / electronics
- 5 **LUXATIO** 10'34"
István Matúz – fuvola / flute
A felvétel a Magyar Rádió tulajdona / Recording owned by Hungarian Radio
HÁROM DAL MORGENSTERN VERSEIRE / THREE SONGS ON POEMS BY MORGENSTERN 5'53"
- 6 I. *Hintaszék az elhagyott teraszon / Schaukenstuhl auf der verlassenen Terrasse / Rocking-chair on the deserted terrace* 3'25"
7 II. *Idők közt / Unter Zeiten / Between tenses* 0'43"
8 III. *A víz / Das Wasser / Water* 1'44"
László Polgár – basszus / bass, Zoltán Gyöngyössi – fuvola / flute, András Horn – klarinét / clarinet, Ákos Ács – basszusklarinét / bass clarinet, Márta Zs. Szabó – hegedű / violin, László Kozma – gitár / guitar, Gábor Eckhardt – zongora / piano. Vezényel / conducted by Miklós Sugár
A felvétel a Magyar Rádió tulajdona / Recording owned by Hungarian Radio
- 9 **NO. 2** 10'45"
Balázs Kántor – gordonka / cello, elektronika / electronics
FRANCIA DALOK (S. Beckett verseire) / FRENCH SONGS (On Poems by S. Beckett) 12'13"
- 10 I. *folyam / flux / flowing* 2'05"
11 II. *képzeld el / imagine* 2'32"
12 III. *lépésről lépésre / pas à pas / step by step* 1'13"
13 IV. *halott / morte / dead* 1'29"
14 V. *honnán / d'ou / where from* 2'29"
15 VI. *hallgasd / écoute / listen* 2'24"
Zsuzsa Skoff – szoprán / soprano
EAR-együttes / EAR Ensemble
(István Matúz – fuvola / flute, Zoltán Martincsek – hegedű / violin, Balázs Kántor – gordonka / cello, Endre Olsvay – szintetizátor / synthesizer, Miklós Sugár – elektronika / electronics). Vezényel / conducted by Miklós Sugár

Intermoduláció Kamaraegyüttes / Intermoduláció Chamber Ensemble**(Ferenc Balogh, Rita Sztankay** – hegedű / violin, **Enikő Balogh** – mélyhegedű / viola,**János Zsoldos** – gordonka / cello, **István Lukásházi** – nagybőgő / double bass,**Orsolya Kaczander** – fuvola / flute, **Márta Malomvölgyi** – oboa / oboe,**András Horn** – klarinét / clarinet, **György Lakatos** – fagott / bassoon,**László Gyarmati** – kürt / horn, **Gábor Eckhardt** – zongora / piano, **Bea Simon** – hárfa / harp,**Petra Berényi** – cimbalom, **Sándor Szilvágyi** – gitár / guitar,**László Juhász, Tünde B. Nagy** – ütőhangszerek / percussion)Vezényel / conducted by **László Tihanyi***Összidő / Total time: 68'21"*

Magyar [2]–[4], *német* [6]–[8] és *francia* [10]–[13] nyelven
Sung in Hungarian [2]–[4], *German* [6]–[8], and *French* [10]–[13]

A felvétel megjelenését támogatta / Sponsored by
 A NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA
 NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM
 THE MINISTRY of NATIONAL CULTURAL HERITAGE
 NATIONAL CULTURAL FUND
 MAGYAR RÁDIÓ / HUNGARIAN RADIO PLC [5]–[8]

The composer and conductor **Miklós Sugár** was born in Budapest in 1952. He graduated from the Academy of Music where he first studied choral conducting, then conducting in András Kórodi's class, finally composition as a student of Emil Petrovics. In 1979 he joined the Group of Young Composers and was at the same time its secretary for four years. He worked for the College of Dramatic and Cinematic Art, with the Hungarian Radio, the National Philharmony, the Symphonic Orchestra of Békéscsaba, and the Alba Regia Symphonic Orchestra of Székesfehérvár. In 1991 he founded the Ensemble EAR, an electro acoustical and contemporary music group and has been its artistic director since its establishment. For his achievements as a composer and performing artist he was awarded, among others, several Artisjus prizes, the fellowship of the Soros Foundation, the Erkel prize and the Vox Electronica prize.

Electro acoustical music has played an important, though not exclusive, part in Miklós Sugár's career as a composer ever since the late eighties. "I studied at the UPIC studio in Paris, and subsequently I bought a synthesizer. It was a decisive change because polyphonic synthesizers were on the point of becoming instruments of identical value with the traditional ones. Due to this change electronics lost the taste of tinned food and assumed the character of live music to be performed on stage. We can invent new tone colours and have reached a similar stage that the early Baroque music was in when the orchestra got gradually enriched with new instruments. At the moment electro acoustical instruments take their place, thanks to exactly these enhanced pos-

sibilities" – admitted Sugár in 1997 in a volume of interviews entitled *Az életmű fele* (In mid-career). Hungarian and foreign composers wrote more than one hundred new compositions for the Ensemble EAR during its twelve-year-long existence, which is indicative of their standing and significance.

Written in 2001, the composition *After Storm* for cimbalom and electronics is dedicated to Ágnes Szakály. Miklós Sugár had long been working with the cimbalom player without composing an electro-acoustical piece for her until that time. In the score a synthesizer notated on eight staves with continuously changing tone colours is added to the cimbalom, and the rest are sounds of nature (thunder, the whistling of wind, twittering). A characteristic feature of the one-movement work with explicitly fast tempo is the strict, pregnant rhythm; an exception to it is only a short part in a few-bar aleatoric form section without tempo.

The work *Songs to Verses by Béla Kondor* with the subtitle *Writing enumerations in a hilarious mood*, a quotation taken also from Kondor, was composed in February-March 2000. Sugár selected the atmospherically closely connected fragments from the volume *An angel flies above the city*. A synthesizer is added to the soprano which, by exploiting its MIDI potentials, makes the eight channels sound in eight different tone colours and produces thereby chamber ensemble effect. The title of the three miniatures setting Kondor's lines of poems and fragments to music is *The glass, I listen, From somewhere*.

The earliest piece on the composer's CD dating from 1989 is *Luxatio* for flute solo (without ac-

companiment and electronics). The title is a medical term meaning dislocation of the knee that Miklós Sugár was suffering from in the autumn of 1989, due to an inadvertent movement. It caused him to lie in bed in plaster while writing the work for the flautist István Matuz. Starting with explicitly virtuoso, fast quaver motions, *Luxatio* exploits to a maximum degree the technical potentials of the instrument or, more precisely, instruments, because the flute, the alto flute and the bass flute alternate in the course of performance. It demands solutions (performing sections of many parts, circular breathing, overblowing) that only a few flute players are capable of producing, among them their pioneer in Hungary István Matuz.

The genesis of the cycle *Three Songs to Poems by Christian Morgenstern* for voice, flute, clarinet, bass clarinet, violin, guitar and piano goes back to 1989–1990. Its radio recording scored a great success at the Tribune International de Compositeur in Paris, and was later transmitted by twenty-two European radio stations. Miklós Sugár chose from Morgenstern's *Galgenlieder* three poems full of surrealistic poetic images and elaborated them in miniature form this time as well. The title of the three songs set to music with the original (German) words is: *Schauenstuhl auf der verlassenen Terrasse* (Rockingchair on the deserted terrace), *Unter Zeiten* (Between tenses) and *Das Wasser* (Water).

In 1999 Miklós Sugár was invited to Berlin by the Akademie der Künste where he composed within three weeks a piece for cello solo and electronics entitled *No. 2*, which was immediately performed in the German capital. The elec-

tronics transforms the sound and motives of the cello on the one hand, and supplements the sounding image with different noises (such as e.g. space noise, bicycle bell). The cello sound itself was considerably changed by means of computer switching programmes. Otherwise the structure of the piece is relatively free: the composer prescribed certain intervals of time to the second, within which the soloist enjoys great freedom.

The cycle *French songs* to Samuel Beckett's French verses was originally written for the concert of an occasional ensemble in Székesfehérvár but Miklós Sugár reworked it considerably in 2001. Its definitive performing forces were finalized on this occasion, supplementing the soprano voice with a flute, a violin, a cello and a synthesizer. Electronics changes the character of the live instruments in this case as well: the rapping on the instrument became glissando on the recording. The title or opening words of the six songs are: *flux* (flowing), *imagine, pas à pas* (step by step), *morte* (dead), *d'où* (where from), *écoute* (listen).

Miniatures was composed in 1995–1996. The premiere of Miklós Sugár's piece dedicated to the Intermoduláció Chamber Ensemble was given at the Budapest Spring Festival in 1996. It can be performed by two violins, two percussionists, a viola, a cello, a double bass, a flute, an oboe, a clarinet, a bassoon, a horn, a piano, a harp and a guitar each. The composer thinks that the piece consisting of six movements which are closely linked by means of their motives and therefore practically inseparable offers a kind of cross-section of his earlier creative aspi-

rations. You can find in it various aleatoric and repetitive techniques, harmonies and choral movements reminding at times of the Western European trends of the seventies as well as traces of his connections with the Budapest Chamber Ensemble conducted by András

Mihály and the influence of the period he spent with the Group of Young Composers and the ensemble EAR.

Attila Retkes

English Translation by *Erzsébet Mészáros*

Recording Producer: Gusztáv Bárány [1]–[4], [9]–[16], Katalin Durkó [5], Péter Aczél [6]–[8]

Balance Engineer: János Győri [1]–[4], [9]–[16], Sándor Kuti [6]–[8], Károly Horváth [5],
István Horváth [1]–[4], [9]–[13] (electronics)

Edited by Gusztáv Bárány

Recorded at Hungaroton Studio and at Hungarian Radio on 30 September– 8 October, 2002.

Scores: manuscripts

Front cover: Painting by Béla Kondor

Design: Miklós Juhász

Booklet Editor: Enikő Gyenge

© 2003 HUNGAROTON RECORDS LTD.

CD is manufactured by Sony DADC in Austria

Sugár Miklós zeneszerző, karmester 1952-ben született Budapesten. A Zeneakadémián előbb kóruskarnagyi tanulmányokat folytatott, majd – Kórodi András osztályában – karmesteri, végül Petrovics Emil növendékeként zeneszerzői diplomát szerzett. 1979-ben csatlakozott a Fialat Zeneszerzők Csoportjához, amelynek négy évig titkára is volt. Dolgozott a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, a Magyar Rádióban, a Nemzeti Filharmóniánál, a Békéscsabai Szimfonikus Zenekarnál, a székesfehérvári Alba Regia Szimfonikus Zenekarnál. 1991-ben létrehozta az EAR Együttest – azt az elektroakusztikus és kortárszenei csoportot, amelynek az alapítás óta művészeti vezetője. Zeneszerzői és előadói tevékenységét a többi között Artisjus-díjakkal, a Soros Alapítvány ösztöndíjával, Erkel-díjjal és Vox Electronica Díjjal ismerték el.

Sugár Miklós zeneszerzői pályáján a nyolcvanas évek vége óta meghatározó – de nem kizárólagos – szerepet tölt be az elektroakusztikus zene. „Párizsban, az UPIC stúdióban folytattam tanulmányokat, majd vettem egy szintetizátort. Ez volt a döntő fordulat, ugyanis a polifon szintetizátorok ugyanolyan értékű hangszerré váltak, mint a hagyományos instrumentumok. Ezzel el is tűnik az elektronikából a konzerv íz, élővé, pódiumon előadhatóvá válik ez a zene. Új hangszíneket találhatunk ki, s ott tartunk, ahol a barokk zene idején, amikor az új hangszerek sorra gyarapították a zenekart. Most az elektroakusztikus hangszerek fogják elfoglalni a helyüket, épp a kitágult lehetőségeknek köszönhetően” – vallotta 1997-ben Az életmű fele című interjúkötetben. Az EAR együttes számára – működésének eddigi tizenkét éve alatt – hazai és külföldi zeneszerzők

több mint száz új kompozíciót írtak, ami már önmagában is jelzi tevékenységük súlyát, jelentőségét.

A cimbalomra és elektronikára írt, *Vihar után* című kompozíció 2001-ben keletkezett. Ajánlása Szakály Ágnes cimbalomművésznek szól, akivel Sugár Miklós már régóta dolgozik együtt, de elektroakusztikus darabot eddig még nem komponált számára. A partitúrában a cimbalomhoz nyolc sorban lejegyzett szintetizátor csatlakozik – folyamatosan változó hangszínekkel –, a továbbiak pedig terméseti zajokat (mennydörgést, szélzúgást, madárcsicsergést) rögzítenek. Az egytétéles, kifejezetten gyors tempójú mű jellegzetessége a feszes, pregnans ritmika, amittől csak egy rövid szakaszban – egy néhány ütemes, aleatorikus jellegű, tempón kívüli formarészben – tér el.

Sugár Miklós 2000 februárjában és márciusában komponálta *Dalok Kondor Béla verssoraira* című művét, amelynek alcíme is egy Kondor-idézet: Nagy jókedvvel írni felsorolásokat. A zeneszerző az Angyal száll a város felett című kötetből választotta ki az egymáshoz hangulatilag jól illeszkedő töredékeket. A szopránhanghoz szintetizátor csatlakozik, amelynek MIDI lehetőségeit kiaknávza a nyolc csatorna nyolc különböző hangszínben szólal meg, s ezáltal egy kamaraegyüttes hangzását reprodukálja. A Kondor-verssorokat, töredékeket megzenésítő három miniatűr címe: Pohár, Hallgatok, Válahollét.

A szerzői lemez legrégebben keletkezett darabja, a szólófuvólára (kíséret és elektronika nélkül) írt *Luxatio* 1989-ből való. A cím orvosi kifejezés: térdficamot jelent, amit Sugár Miklós '89 őszén, egy szerencsétlen mozdulat következtében való-

ban elszenvedett, s gipszben fekvé írta meg művét, Matuz István fuvolaművész számára. A kifejezetten virtuóz, sebes nyolcadmozgásokkal kezdődő Luxatio maximálisan kiaknázza a hangszerben – pontosabban hangszerekben, hiszen az előadás során a fuvola, altfuvola és basszusfuvola váltakozik – rejlő technikai lehetőségeket. Olyan megoldásokat (pl. többszólamú részek megszóltatása, körlégzés, átfúvások) követel, amelyekre csak néhány fuvolaművész képes, s amelyeknek Magyarországon Matuz István volt az úttörője.

1989–90-ben született meg a *Három dal Christian Morgenstern verseire* című ciklus, amelynek előadói apparátusa: ének, fuvola, klarinét, basszusklarinét, hegedű, gitár és zongora. A műből készített rádiófelvétel a párizsi Tribune International de Compositeurón nagy sikert aratott, s később huszonekét európai rádióállomás tűzte műsorára. Sugár Miklós az Akasztófaének című kötetből választott ki három, szürreális költői képekben gazdag Morgenstern verset, amelyeket ezúttal is miniatűr-formában dolgozott fel. A három, eredeti (német) szöveggel megzenésített dal címe: Schauenstuhl auf der verlassenen Terrasse (Hintaszék az elhagyott teraszon), Unter Zeiten (Idők közt) és Das Wasser (A víz). Sugár Miklós 1999-ben a berlini Akademie der Künste vendége volt: három hét alatt írta meg a *No. 2* című, csellószólóra és elektronikára komponált darabot, amit a német fővárosban rögtön elő is adtak. Az elektronika egyrészt transzformálja a cselló hangját és motívumait, másrészt különböző zajokkal és zörejekkel (pl. űrjaj, biciklicsengő) egészíti ki a hangzárképet. Számítógépes kapcsolási programok segítségével magát a csellóhangot is jelentősen megváltoztatták. A da-

rab szerkezete egyébként meglehetősen kötetlen: a zeneszerző – másodperc pontossággal – előírt bizonyos időközöket, de ezen belül a szólista nagy szabadságot élvez.

A *Francia dalok* című sorozat – Samuel Beckett francia nyelvű vesszoraire – eredetileg egy székesfehérvári koncertre, alkalmi együttesre készült, de aztán 2001-ben Sugár Miklós jelentősen átdolgozta, s ekkor alakult ki végleges előadói apparátusa, amelyben a szopránhanghoz fuvola, hegedű, cselló és szintetizátor társul. Az elektronika itt is jelentősen megváltoztatja az élő hangszerek karakterét: így lett például a hangszeren való kopogtatásból a felvételen glissando. A hat dal címe, illetve kezdőszava: flux (folyam), imagine (képzelj el), pas à pas (lépésről lépésre), morte (halott), d’où (honnan), écoute (hallgasd).

Sugár Miklós *Miniatűrök* című darabja 1995–96-ban készült, ősbemutatóját az 1996-os Budapesti Tavasi Fesztivalon tartották. Az Intermoduláció Kamaragyűttesnek írt darab előadásában két hegedű, két ütőhangszeres, valamint egy-egy brácsa, cselló, nagybőgő, fuvola, oboa, klarinét, fagott, kürt, zongora, hárfá és gitár vesz részt. A zeneszerző úgy véli, a hat – egymáshoz motivikailag szorosan kapcsolódó s ezért gyakorlatilag elválaszthatatlan – tételből álló darab egyfajta keresztmetszetét adja korábbi alkotói törekvéseinek. Megtalálhatók benne különböző aleatorikus és repetitív technikák, a harmóniák és akkordmozgások néhol a hetvenes évek nyugat-európai irányzataira emlékeztetnek, de a Mihály András vezette Budapesti Kamaragyűttessel létrejött kapcsolatot, a Fialat Zeneszerzők Csoportjától és az EAR együttesrel töltött időszak hatása is kimutatható.

Retkes Attila

2 1. Pohár.. (Nagy jókedvvel írni felsorolásokat) – részlet
Kondor Béla

Pohár
vízben szegfű
három szál,
Míntha lenne:
nem él már.
Illata van, mély és
magasan száll.
Néhány buborék
tapadt a rosszkedvemre
– ijesszettek rám! –,
hisz úgy sem engedné
felrepülni, szétpattanna
a pohár.

3 2. Hallgatok... (Hűtlenség II.) – részlet
Kondor Béla

Hallgatok, mint a nesz:
pisszenek mint a fű:
zizzenek, mint az árny:
roppanak, mint a jég:
toppanok, mint az ág:
lobbanok, mint a Nap
és kikukkantanak a játszódo állatkák
szépséged láttára.

4 3. A Valahollét éber riadalma..
Kondor Béla

A Valahollét éber riadalma
erdők riadt nyugodalma
puha tollászkodás.
Levegőt és szárnyakat álmodik
a murkos csontgyökér, törött
rögökön simán siklik kezem
mint a víz
és áttetsző a repülés.
Ísmét születtem észrevétlen.

6 1. Der Schaukelstuhl auf der verlassenen Terrasse

Chr. Morgenstern

Ich bin ein einsamer Schaukelstuhl
und wackel im Winde, im Winde.

Auf der Terrasse, da, ist es kuhl
und ich wackel im Winde, im Winde.

Und ich wackel und nackel den ganzen Tag.
Und es nackelt und räckelt die Linde.
Wer weiß, was sonst wohl noch wackeln mag
im Winde, im Winde, im Winde.

7 2. Unter Zeiten

Chr. Morgenstern

Das Perfekt und das Imperfekt
tranken Sekt
Sie stießen aufs Futurum an
(was man wohl gelten kann).

Plusquamper und Exaktfutur
blinzten nur.

8 3. Das Wasser

Chr. Morgenstern

Ohne Wort, ohne Wort
rinnt das Wasser immerfort;
andernfalls, andernfalls
spräch es doch nichts andres als:

Bier und Brot, Lieb und Treu, –
und das wäre auch nicht neu.
Dieses zeigt, diese zeigt,
daß das Wasser besser schweigt.

S. Becket

10 flux cause
que toute chose
que tout en étant
toute chose
donc celle – là

1. Hintaszék az elhagyott teraszon

Chr. Morgenstern

Magányos hintaszék vagyok
És ringok a szélben, a szélben.

A terasz hideg és vacog
És én ringok a szélben, a szélben.

És én ingok-bingok, s száz komor
zaj recseg a hárs sűrűjében.
Ki tudja, mi inghat még valahol
a szélben, a szélben, a szélben.

2. Idők közt

Chr. Morgenstern

Befejezett jelen és folyamatos múlt
pezsgőt ittak
A jövőre koccintottak
(mely megengedett cselekedet).

Régmúlt és egzakt jövő
csupán összekacsintottak.

3. A víz

Chr. Morgenstern

Nincs szava, nincs szava,
némán fut a víz tova;
volna tán, volna tán,
úgyis mind ezt mondaná:

Sőr, kenyér, hit, remény, –
nem lenne most se másként.
Jobb tehát, jobb tehát,
hogyha némán fut tovább.

S. Becket

folyam az ok
hogy minden dolog
örökmozdulatra
van főlatvatra
tehát ez itt

même celle – là
tout en é – tant
n'est pas
parlons – en

11 imagine si ceci
un jour ceci
un beau jour
imagine
si un jour
un beau jour ceci
imagine

12 pas à pas
nulle part
nul seul
ne sait comment
petits pas
nulle part
obstinément

13 morte parmi
ses mouches mortes
un souffle coulis
berce l'araignée

14 d'où
ta voix qui dit
vis
d'un autre vie

15 écoute les
s'ajouter
les mots
aux mots
sans mots
les pas
aux pas
un à
un

sőt az is ott
örökmozgva
nincsen
szóra sem érdemes

képzeld el ha ez
egy napon ez
egy szép napon
képzeld
ha egy napon
megszűnik
képzeld

lépésről lépésre
semerre
senki se
tudja hogyan
kicsi lépek s
semerre
konokul

mint halottat
holt legyei közt
ringatja a pókot
egy könnyű léghuzat

honnan a hang
mely azt mondja
élj
egy másik életből

hallgasd hogy
csatlakoznak
szavak
szavakhoz
szótalán
léptek
léptekhez
egymás
után

MIKLÓS SUGÁR

MIKLÓS SUGÁR
(1952)

[1]	AFTER STORM
Ágnes Szakály – cimbalom, electronics	9'21"
[2]–[4]	SONGS ON VERSES BY BÉLA KONDOR
Zsuzsa Skoff – soprano, electronics	5'50"
[5]	LUXATIO
István Matúz – flute
<i>Recording owned by Hungarian Radio</i>	10'34"
[6]–[8]	THREE SONGS ON POEMS BY MORGENSTERN
László Polgár – bass, Zoltán Gyöngyössi – flute, András Horn – clarinet,
Ákos Ács – bass clarinet, Márta Zs. Szabó – violin, László Kozma – guitar,
Gábor Eckhardt – piano
Conducted by Miklós Sugár
<i>Recording owned by Hungarian Radio</i>	5'53"
[9]	NO. 2
Balázs Kántor – cello, electronics	10'45"
[10]–[15]	FRENCH SONGS (On Poems by S. Beckett)
Zsuzsa Skoff – soprano
EAR Ensemble
Conducted by Miklós Sugár	12'13"
[16]	MINIATURES
Intermoduláció Chamber Ensemble
Conducted by László Tihanyi	13'15"

Total time: 68'21"

Sung in Hungarian [2]–[4], *German* [6]–[8], and *French* [10]–[15]

Sponsored by
THE MINISTRY of NATIONAL CULTURAL HERITAGE
NATIONAL CULTURAL FUND
HUNGARIAN RADIO PLC [5]–[8]

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

© 2003 HUNGAROTON RECORDS LTD.
<http://www.hungaroton.hu/>
e-mail: classic@hungaroton.hu

Notes in English and Original Texts
Magyar nyelvű ismertetővel és eredeti szövegekkel